

BİREY VE TOPLUM AÇISINDAN DİN EĞİTİMİNE DUYULAN İHTİYAÇ

HÜSEYİN PEKER*
OSMAN EYÜPOĞLU**

The Need for Religious Education in Terms of Individual and Community

Abstract: Socio-psychological researches has shown that religious education one of the most important needs of human being in terms of the individual and society. Maintaining the presence of religion which is very important for the individual and society and its transferring to the next generation is only possible through a good religious education. Because of this fact it a necessity determining the characteristics of religious education and revealing of its importance for individual and society. Within this context this article focuses on the problem what kind of responsibility religious education should have in order to achieve its main aims in terms of individual and society.

Key Words: Religious education, individual and society.

* Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fak. Din Psikolojisi ABD
[hpeker@omu.edu.tr]

** Doç., Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fak. Din Sosyolojisi ABD
[eyupoglu@omu.edu.tr].

Öz: Sosyo-psikolojik araştırmalar, birey ve toplum açısından din eğitiminin önemli bir ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Zira dinin varlığını sürdürülebilmesi ve gelecek nesillere en doğru bir şekilde aktarılabilmesi, ancak iyi bir din eğitimiyle mümkündür. Bu bakımdan din eğitiminin özelliklerin tespit edilmesi ve bunların birey ve toplum için öneminin ortaya konması artık bir zorunluluk olmuştur. Bu makale, söz konusu alanda din eğitiminin nasıl bir sorumlulukla hareket etmesi gerektiği sorununa odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din eğitimi, birey ve toplum.

Giriş

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik onun inanan bir varlık oluşudur denebilir. İnançsız bir insan tasavvur edilemez. Çünkü insan kendi değerini anlamak ve yaratıcı gücünü ortaya koymak için herhangi bir şeye inanmak zorundadır. İnsan eğer hiçbir şeye inanmamış olsaydı, o zaman faaliyetsiz olması gerekirdi. İnsanın bütün davranışlarının, inandığı değerlerin tasvir ettiği hedeflere ulaşmak amacıyla yapıldığı bir gerçektir. Bu nedendir ki inanç insanın başta gelen bir ihtiyacıdır ve düzenli bir hayat kurmak için samimi bir inanç gereklidir.¹

İnsan çevresine uyum konusunda ne derece başarılı olursa olsun yine de bir takım ruhsal ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Ruhsal ihtiyaçların başında da, günlük hayatın zorluklarından, realiteden kaçmak, açıklanamayan olaylar karşısında duyulan acziyet, korku, dehşet ve hayretten kurtulmak, gelecekle ilgili endişelerin giderilmesi, devamlı bir iç huzuruna kavuşmak vs. gelmektedir. İnsan bu ihtiyaçların etkisiyle eğlenceye, oyalanmaya; kendini ifade arzusu ile sanata; isteklerine kavuşma, dayanak arama, sığınma amacı ile de dine başvurmaktadır.²

Sosyo-psikolojik araştırmalar, insanlar arasında dinsizler bulunabileceğini göstermiş, fakat şimdiye kadar dinsiz toplum görülmemiştir. İn-

¹ Charlotte Bühler, *Psychologie im Leben Unserer Zeit*, München, 1980, s.434.

² Mümtaz Turhan, *Kültür Değişmeleri, Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1959, ss.36-37.

sanlığın ne kadar eski tarihine, ne kadar önceki devirlere inilirse inilsin, her zaman bir din olgusu ile karşılaşmıştır.³ Günümüzde de en ilkelinden en medenisine kadar insan toplumlarının dinleri ve inanç sistemleri vardır.

Birey ve toplum açısından din eğitime duyulan ihtiyacı ve din eğitiminin önemini iyi anlayabilmek için, din eğitimiyle insanlara kazandırılmaya çalışılan özellikleri ve bu özelliklerin birey ve toplum için önemini belirtmek gerekir. Kuşkusuz din eğitimi derken burada dikkate aldığımız İslam Dini'nin esaslarının öğretim ve eğitimidir.

A- Birey İçin Din Eğitiminin Önemi

Planlı, programlı, uygun yöntemlerle gerçekleştirilen bir din eğitimiyle bireye öğretilmeye ve benimsetilmeye çalışılan inanç ve esasları ve bunların önemini şu başlıklar altında toplayabiliriz:

7

OMÜFD

A.1. Bireye Doğru İnanç ve Esasları Öğretmek

İnanma duygusu insanın kopmaz bir parçasıdır ve kutsal bir varlığa inanmak insanda bir ihtiyaçtır. Erich Fromm'un vurguladığı insandaki bir şeye yönelim ve bağlanma eğilimi, onu ya her şeyden güçlü bir varlık olarak Allah'a ya da Allah yerine koyduğu başka varlıklara bağlanmaya götürmektedir. Öyle ki Allah'a tapmayan, yani daha yüksek düzeydeki din biçimini benimsemeyen kişi, daha aşağı düzeydeki tapınma biçiminden (tabiata, putlara, ruhlara, hayvanlara, kişilere, maddiyata... vs.) kendini kurtaramaz.⁴ Böylece kendinden daha değersiz şeyleri kutsallaştırarak kendini aşağı durumlara düşürür ve fitratına ters olan bu yaklaşım onun huzursuz bir hayat sürdürmesine neden olur.

³ Hans Freyer, *Din Sosyolojisi*, Çeviren: Turgut Kalpsüz, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1964, s.31.

⁴ Erich Fromm, *Psikanaliz ve Din*, Çeviren: Şükrü Alpagut, İstanbul, 1990, s.39.

Kur'an'da insanların tek Allah'a inanma eğilimiyle yaratıldıkları şöyle anlatılmaktadır: "Sen yüzünü Allah'ı bir kabul ederek dine çevir! Allah'ın yarattığı şekle ki, insanların yapısı ona göredir. Allah'ın yaratması değiştirilemez. Doğru din budur, fakat insanların çoğu bilmez."⁵

İşte insan eğer çocukluk döneminden itibaren fitratındaki tek Allah'a inanma eğilimine uygun bir din eğitimi verilerek yetiştirilmezse, o zaman ya kendi geliştirdiği ya da öğrendiği yanlış dini bilgilere dayalı bir dini hayat oluşturabilir, tabiat güçlerine de, şeytana da tapabilir. Bunu hem önceki toplumların hayatlarında hem de günümüzde çok net olarak görebilmekteyiz.

A.2. Hayatın Anlamını Kavratmak

İnsan çevresinde olup biten olayları anlamaya, onları çözmeye, uygun, tatmin edici açıklamalar bulmaya, hayatın anlamını kavramaya çalışır. Onun zihnine sürekli olarak bir takım sorular takılır ve o, bu soruları cevaplandırmadan rahat edemez; gerginlikten kurtulamaz. Gerek kendi varoluşu, gerekse dünyanın ve evrenin varoluşu, yaradılışın amacı, ölüm ve ölüm sonrası hayat insanın hep açıklamaya çalıştığı olaylardandır.

İşte İslam Dini bu konularda insana tatmin edici açıklamalar sunar. İnsanı da, tüm kâinatı da yaratanın Allah olduğunu bildirir. Dünya hayatının bir sınav olduğunu, insanın iyi ile de kötü ile de sınanacağını,⁶ iyi ve güzel davranışlarda bulunanların mükâfat, kötü davranışlar sergileyenlerin ise ceza göreceğini belirtir. Ölümle ahiret hayatı denen yeni bir hayatın başlayacağını, bu hayatın ebedi olacağını, insanın ahiretteki konumunu dünyadaki inanç, tutum ve davranışlarının belirleyeceğini açıklar.

İnsanın akıllı, kendi iradesiyle, kendi tercihini kendisi yaparak özgürce hareket edebilen bir yapıya sahip olduğunu ve bu nedenle yaptık-

⁵ Rum, 30/30.

⁶ Enbiyâ, 21/35.

larından sorumlu olacağını vurgular. Böylece insanı, hayatın amacı ve anlamı hakkında bilgilendirir.

A.3. Dengeli Bir Kişilik Kazandırmak

İslam'da "ifrat" ve "tefrit" diye iki önemli kavram vardır. İfrat bir konudaki aşırılığı, tefrit de azlığı ifade eder. İslam Dini bu ikisini de uygun bulmaz. Bunların ortasında yer alan bir de "itidal" kavramı vardır. İtidal orta kararlılık demektir. Ölçülü, dengeli hareket etme anlamına gelir. İslam'ın istediği de budur. İslam bir konudaki aşırı fazlalığı da, aşırı azlığı da uygun bulmamaktadır. Çünkü bu, hem birey hem de toplum için zarar verici bir durumdur. Örneğin, yemede, içmede, harcamada ölçülü, dengeli olmak önerilmektedir. Cimriliğe de savurganlığa da karşı çıkılmakta, cömertlik tasvip edilmektedir.⁷

Bir konuda tutum takınırken, isyankâr, azgın bir tutumu da, pasif bir tutumu da onaylamamakta, onurlu, kişilikli bir duruş sergilenmesini istemektedir.⁸

9
OMÜİFD

Duygularda da aşırılıktan kaçınmak esastır. Kendini üstün görmek de aşağı görmek de yanlıştır.⁹ Bu ikisinin ortasında yer alan mütevazı olmak esastır.¹⁰ Yine İslam, bir olumsuzluk, bir yanlış karşısında öfkeli hareket etmeyi de, tepkisiz olmayı da eleştirir. Çünkü bunların biri ifrat, diğeri de tefrittir. İkisi de uç noktalardır. İslam'ın istediği, bunların ikisinin arasında yer alan cesarettir.¹¹

İslam Dini sevginin de, kinin de insanı aşırı davranışa götürmemesi gerektiğini belirtir. Çok sevdiği kişinin aleyhine dahi olsa yanlışta, haksız olabilecek bir davranışa sapılmamalıdır.¹² Aynı şekilde birisine duyduğu

⁷ Araf, 7/31; Furkan, 25/67.

⁸ Nahl, 16/90; En'âm, 6/68.

⁹ İsrâ, 17/37.

¹⁰ Furkan, 25/63.

¹¹ Fetih, 48/29; Kalem, 68/48.

¹² Nisa, 4/135.

kin de, insanı haksız davranışta bulunmaya itmemelidir.¹³ Her iki durumda da ölçülü, dengeli, adil bir tutum sergilenmelidir.

Mal, mülk ve paraya sahip olmada, bu yöndeki istek ve arzular da aşırılık hoş görülmez.¹⁴ İslam ne başkasına muhtaç olacak derecede miskin bir hayat yaşamayı, ne de lüks, şatafatlı, debdebeli bir hayatı onaylar. İslam'ın önerdiği, normal düzeyde geçimini, ihtiyaçlarını sağlayacak bir hayata sahip olmaktır.¹⁵

Dolayısıyla İslam Dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarına baktığımızda, İslam'ın öngördüğü dindarlığın dengeli bir dindarlık olduğu çok açık olarak anlaşılmaktadır.

A.4. Arzu ve Eğilimlerini İyiye Kanalize Etmek

10 Her insanda doğuştan gelen ve sonradan kazanılan birçok arzu ve eğilim vardır. Bunlar insanın bedensel, zihinsel ve sosyal ihtiyaçlarıyla ilişkili olarak ortaya çıkarlar. Örneğin, açlığın oluşturduğu fizyolojik ihtiyacın yemek yeme arzusu doğurması gibi. Arzular herhangi bir şeye kavuşmayı istemek tarzında pozitif olabileceği gibi, bir şeyden kaçmayı ve uzaklaşmayı istemek şeklinde negatif de olabilir.

Eğilim ise, herhangi bir hareketin yapılması için duyulan bir tür arzudur. Eğer bu arzu şiddet kazanır ve kişiyi her ne şekilde olursa olsun, arzu ettiği şeyi elde etmeğe iterse buna ihtiras denir. İhtiras bir tür hastalık sayılır ve ihtiras halini alan arzulardan kurtulmak bir hayli zordur.

İnsanın istek, arzu ve eğilimleri çok çeşitlidir. Beslenme ve korunma eğilimi, mülk edinme ve tasarruf eğilimi, bir faaliyet içerisinde bulunma, çalışma ve hareket etme eğilimi, görüşme ve konuşma eğilimi, taklit eğilimi vs.

¹³ Maide, 5/8.

¹⁴ Hümeze, 104/1-4.

¹⁵ Kasas, 28/77.

İşte insanın bu çeşitli arzu ve eğilimlerinin gerek kendisinin gerekse toplumun zararına yol açacak bir düzeye gelmemesi için, bunların belli bir disiplin, ölçü ve anlayış içinde eğitilerek doyurulması gerekmektedir.

İslam Dini kişinin varlığını dengeli bir şekilde koruma amacı güttüğü için insanların istek, arzu ve eğilimlerini dikkate almakta, ancak bunlar üzerinde sınırlamalar ve ayarlamalar yaparak doyurulmasını, birey ve toplum için zararlı olanların ise baskı altında tutulmasını uygun görmektedir. Bu nedenle insandaki hem kendinin hem de toplumun yararına olan merhamet ve şefkat, doğruya, güzele, iyiye yönelme gibi eğilimleri kuvvetlendirecek bir din eğitiminin küçük yaştan itibaren çocuğa verilmesi çok önemlidir.

A.5. Ruh Sağlığını Korumak

Dini inançla ruh sağlığı arasında çok yakın bir ilişki vardır. Allah'a inanan insan öncelikle güven ve ümit içerisinde olur. Hayra ve iyiliğe ait dileklerinin gerçekleşeceğine inanır. Ümitsizliğe kapılıp hal ve istikbali karanlık görmez. Sıkıntılarını ve dertlerini Allah'ın bildiğine, hakkında hayırlı olan neyse Allah'ın onu kendisine nasip edeceğine inanır. Hayata karşı iyimserliği artar, karamsar duygulardan uzak kalır.¹⁶ Toplumlarda oldukça yaygın olan ruh bozuklukları, ümidini ve manevi desteğini kaybeden kimseler arasında daha çok görülmektedir.¹⁷ İntiharlar üzerinde yapılan araştırmalarda, intiharların daha ziyade manevi desteğini kaybetmiş, ümitsiz kimseler arasında görüldüğünü göstermektedir.¹⁸

Bilindiği gibi insan birçok tehlikeyle her zaman karşı karşıyadır. Hastalıklar, trafik kazaları, başarısızlıklar, haksızlıklar, zarar ve iflas tehlikesi vb. insanı durmadan tehdit eder. Bu tehditler ve tehlikeler onun sınırlarını bozar, moralini sarsar, cesaretini kırar. Bu tıpkı karanlıkta korkular içinde

¹⁶ Osman Pazarlı, *Din Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1972, s.196.

¹⁷ Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2013, s.131.

¹⁸ Leslie Mc Cullough, "İntihar, Sebepi Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?", Çeviren: Hüseyin Peker, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, Samsun, 1987, ss.105-115.

yaşayan bir çocuğun haline benzer. Eğer bu çocuk yanında kendisini koruyacak bir büyüğü olduğunu bilirse cesareti artar, güven içinde olur. İşte Allah'a içten, samimi bir şekilde inanan kimsenin durumu da böyledir. O Allah'a güvenir, Allah'ın onu tehlikelerden koruyacağına, dualarının O'nun tarafından bilindiğine ve duyulduğuna inanır. Ruhundaki emniyet ve kuvvet, dayanma gücü artar. Hayat mücadelesine daha büyük bir enerji ve azimle devam etmesini sağlar. Çalışır, gayret eder, tedbirini alır, sonrasını Allah'a bırakır.

Türkiye'de psikiyatrinin kurucusu olan Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman, İslam Dini'nin ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini şöyle belirtir:

“İslamiyet sinir sisteminin esenliğini temin eden bir dindir. Bilhassa alkole karşı amansız düşmanlığı, zinayı yasaklayan ve aile hayatını koruyan felsefesi, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanma akidesi, zekâtı farz kılarak başkalarını düşünmeyi esas hükümlerden sayması, derin tevekkül ve kanaat ile medeniyetin göz kamaştırıcı ihtiraslarına karşı aşırılığa kaçmamayı tavsiye etmesi, ne tamamen dünyaya bağlanmaya ne de dünyadan uzaklaşıp inzivaya çekilmeye yer vermesi, katli ve intiharı menetmesi gibi insanın ruh hayatına ahenk ve huzur veren yüksek faziletlerle sahiptir.”¹⁹

İslam'ın inanç esaslarından birisi de kader inancıdır. İslam inancına göre insanın hayat seyri, ilk teşekkül anından ölünceye kadar başına gelen olaylar Allah'ın ilminde mevcuttur ve Allah'ın takdir ettiği şekilde cereyan eder, meydana gelir. İnsanın gücü sınırlıdır. Bazen başına gelen, karşılaştığı bir takım olaylar onun gücünü aşar ve onu aciz bırakır. Eğer kendisi iyi niyetle, samimiyetle gayret ettiği, çalıştığı halde bazı aksilikler ve olumsuzluklar yine onu buluyor ve bunları, '*Allah'ın kendisine takdir ettiği ve bu nedenle katlanması gerektiği*' şeklinde değerlendirmeyip, '*Bunlar da mı başıma gelecekti? Benim ne çileli başım varmış!*' gibi bir düşünce içerisinde olursa, çağımızın en yaygın hastalıklarından biri olan stresten kurtulması ve ruh sağlığını koruması mümkün değildir.

¹⁹ Mazhar Osman Uzman, *Tababet-i Ruhîye*, İstanbul, 1928, Cilt: 1, s.179.

Hâlbuki İslam Dini'nin bu noktada insana önerdiği, yaşadığı, karşılaştığı olayları bir sınav olarak değerlendirmesi, çalışıp çabalayarak en iyi şekilde problemlerinin üstesinden gelmeye gayret etmesi, başarılı olmanın yollarını araması, ancak bunları isyan ederek değil, sabrederek gerçekleştirmeye çalışmasıdır. Böyle hareket ettiği takdirde bütün bunların karşılığında sevap alacağını da bilmesidir. Bu da kuşkusuz insanın ruh sağlığını koruyacak, onu rahatlatacaktır.

B- Toplum İçin Din Eğitiminin Önemi

Uygun ve yeterli düzeydeki bir din eğitiminin toplumda oluşturacağı etkileri şöyle belirtebiliriz:

B.1. İnsanlar Arasındaki Sevgi ve Saygı Bağını Güçlendirmek

Din insanları sevmeyi önerir. İnsanlara saygılı olmayı, onların haklarını gözetmeyi önerir. Hatta o kadar ki Hz. Peygamber, imanı sevgiye bağlamıştır. Şöyle buyurmuştur: "İnanmadıkça cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de inanmış olmazsınız."²⁰

13

OMÜİFD

Görüldüğü gibi İslam Dini, Müslümanın diğerlerini sevmesini cennete girmesinin temel şartı olarak kabul etmektedir. Sevgi kuşkusuz sadece sözle olmaz. Sevgide diğer insanlara değer verme vardır, saygı gösterme, onları incitmeme, aldatmamaya çalışma, yardımcı olma vardır. Fedakârlık vardır, sorumluluk bilinciyle hareket etme vardır. Hoşgörü vardır. Bütün bu özellikler elbette, toplumda bireyler arasındaki bağları güçlendirecek, onları yakınlaştıracak, kaynaşmalarını sağlayacaktır.

B.2. İnsanları Birbirlerine İyilik Yapmaya, Yardım Etmeye Yönelmek

İyilik bir kimsenin başkasının/başkalarının yararına yaptığı davranıştır. Kur'an iyiliği, karşılığını kuldan almak beklentisiyle değil, iyi, güzel bir

²⁰ Ebu Davud, Selâm: 1; Tirmizi, İsti'zân: 43.

davranış olduğu için ve iyiliği Allah istediği için, sadece Allah rızası için yapmak gerektiğini şöyle belirtir:

"Onlar yoksulu, yetimi ve esiri isteyerek doyururlar. Ve şöyle derler: Biz sizi gerçekten Allah rızası için doyuruyoruz. Sizden ne bir karşılık, ne de teşekkür bekliyoruz."²¹

İsteyerek, gönülden bir iyilik yapanın karşılığını Allah'ın mutlaka vereceği vurgulanır.²² Hatta Allah, insanların iyi niyetle yaptıkları iyilikleri, yardımları, kendisine verilmiş bir borç olarak nitelendirir ve bunların karşılığını kat kat fazlasıyla geri ödeyeceğini bildirir.²³ Ödeme derecesini de şöyle açıklar:

"Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başağı olan ve her başağında yüz tane bulunan bir tahıl gibidir. Allah dilediğine kat kat artırarak verir. Allah sınırsız bilgiye sahiptir."²⁴

14

OMÜİFD

'Kimlere iyilik yapmak gerekir?' diye Kur'an'a baktığımızda, Kur'an'ın bize şu geniş tabloyu sunduğunu görürüz:

"Allah'a kulluk edin ve hiçbir şeyi O'na ortak edinmeyin! Ana babanıza, akrabanıza, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolda kalmışa ve emriniz altında bulunan her insana iyilik edin! Övünenleri ve böbürleneni Allah'ın hiç sevmediğini bilin!"²⁵

Ancak günümüzde yeterli, doğru bir din eğitiminin verilemeyişinin de etkisiyle bireyci anlayışın aşırı, hatta hastalıklı bir boyuta ulaştığı görülmektedir. Çoğunlukla maddiyat ve çıkar hesabı yapılarak hareket edilmekte, bu da insanı göz açlığına itmektedir. İnsan iyiliği bir şeyler bekleyerek yapmakta, eğer karşılığını fazlasıyla alamazsa huzursuz olmaktadır. Bu nedenle Kur'an, dünyada kendi bencilliğini aşarak iyilik

²¹ İnsan, 76/8-9.

²² Bakara, 2/158.

²³ Bakara, 2/245.

²⁴ Bakara, 2/261.

²⁵ Nisâ, 4/36.

yapanların huzurlu olacaklarını, ahirette de mutlaka fazlasıyla karşılık bulacaklarını, kurtuluşa ereceklerini bildirmektedir.²⁶

B.3. Ben Değil Biz Bilinci Oluşturmak

Din bencilliği, bireyin sadece kendini düşünerek hareket etmesini asla tasvip etmez. İnsanın bir toplum içinde yaşadığını unutmamasını, kendisi gibi diğer insanları da düşünerek hareket etmesini, kendisi için istediğini diğer insanlar için de istemesini şart koşar. İslam Dini, *'bireyin kendisi için istediğini diğer insanlar için de isteyen bir anlayışı'* inancın temelini koymuştur. Hz. Peygamber, "Sizden biriniz kendisi için istediği, sevdiği şeyi, Mü'min kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz"²⁷ buyurarak dini inançla bencilliğin bir arada olamayacağını vurgulamıştır.

İslam insanı bencillikten ve kötü duygulardan uzaklaştıran, çevresindekilerle ilgilenmeğe, onlara yardım etmeğe çağırır ve bunun çok önemli olduğunu zihinlere yerleştirmeğe çalışan bir muhtevaya sahiptir. Hz. Peygamber, 'komşusu açken tok yatanın, İslam halkasına dâhil olmadığını'²⁸ belirtmiştir. Dolayısıyla İslam Dini Müslümanı, en yakın çevresinden, akrabalarından başlayarak gücü oranında toplumun bütün fertleriyle ilgilenmekle sorumlu tutmaktadır.

İnsan tek başına yaşayamayacağına göre tek başına da mutlu olmaz. Çevresinde sıkıntı içinde, acı çeken insanlar olduğu sürece vicdan sahibi bir kişinin mutlu olması düşünülemez. Çevresindeki, toplumdaki, hatta dünyadaki acıları, sızlamaları görmeyen, vicdanı körelmiş, katı kalpli insanın mutluluğundan da söz edilemez. Çünkü böyle birisi ruhen sağlıklı, normal bir insan olarak nitelendirilemez. Bireysel mutluluk toplumsal mutluluğa bağlıdır. İşte İslamiyet böyle bir inanç ve anlayışı yerleştirmeğe çalışır.

²⁶ Haşr, 59/9.

²⁷ Buhari, İman, 7; Müslim, İman, 71-72.

²⁸ Buhari, Edeb, 28.

B.4. İnsanlara Zarar Verici Davranışlardan Alıkoymak

Hız. Peygamber Müslümanı şöyle tanımlar: “Müslüman, elinden ve dilinden diğler Müslümanların emin olduğu kişidir.”²⁹ Dolayısıyla gerçek bir Müslümanla başkasına zarar verici bir davranış, haksızlık asla bir araya gelmez.

Müslümanın en belirgin özelliği güvenilir olması, diğler insanların ondan emin olmalarıdır. İslam'ın Müslümanda bulunmasını istediği özelliklerin başında, yalan konuşmamak, dedikodu yapmamak, iftira atmak, hak yememek, doğru söz söylemek, doğru hareket etmek, doğru iş görmek, hiçbir konuda hile yapmamak gelir.

İslam'da hem Müslümanın kimseye zarar vermemesi, haksızlık yapmaması hem de bir zarar veren varsa, bir haksızlık, bir kötülük varsa, ona da gücü oranında müdahale edip onu da önlemeye çalışması esastır.

16
OMÜİFD

Hız. Peygamber'in bu konudaki talimatı şöyledir: “Her kim bir kötülük işlendiğini görür de onu eliyle engellemeye gücü yeterse eliyle engellesin! Buna gücü yoksa diliyle engellesin! Buna da güç yetiremezse kalben onu engelleme arzusu içinde olsun!”³⁰

İslamiyet zararı, haksızlığı tasvip eden, onaylayan bir tutuma karşı olduğu gibi, haksızlık karşısında sessiz kalmaya da karşıdır. Hız. Peygamber, haksızlık karşısında susan kimseyi dilsiz şeytana benzetmiştir. Yani İslam ahlakında, ‘bana dokunmayan yılan bin yaşasın’ anlayışı kesinlikle yoktur. Eğer bir yerde bir zarar verme, bir haksızlık yapma davranışı varsa, Müslümanın onun acısını hissetmesi ve mutlaka gücü oranında onu düzeltme çabası içinde olması gerekir.

²⁹ Buhari, İman, 4; Tirmizi, İman, 12.

³⁰ Tirmizi, Fiten, 11.

Sonuç

Görüldüğü gibi yukarıda özet olarak vermeye çalıştığımız İslam Dini'nin esaslarının çocuklara ve gençlere öğretilmesi, bu esasları benimseyen bir neslin, bir gençliğin yetişmesi, gencin hem kendini gerçekleştirme ve ruh sağlığını koruması açısından hem de toplumla bütünleşmesi, toplumdaki birlik ve bütünlüğün sağlanması, bencilliğin değil diğerkâmlığın öne geçmesi açısından çok önemlidir. Doğru din eğitimiyle yetişmiş samimi inanca sahip insanlar, kendi içlerinde ve çevreleriyle barış içinde yaşayan olgun kişilerdir. Kendi mutluluklarını başkalarının mutluluklarından ayrı düşünmeyen insanlardır.

İşte birey ve toplum için oldukça önemli olan dinin varlığını sürdürabilmesi ve gelecek nesillere en doğru bir şekilde aktarılabilmesi, ancak iyi bir din eğitimiyle mümkündür. Din eğitimiyle okullarda, cami ve Kur'an Kurslarında çocuklara, gençlere ve yetişkinlere verilecek doğru ve yeterli düzeydeki dini ve ahlaki bilgiler, onlarda olumlu bir dindarlığın oluşmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Diğer taraftan çocuğun ileride dine karşı müspet veya menfi objektif bir tutum takınabilmesi için, dini bilgileri asgari düzeyde almış olması, bilmesi gerekir. Yoksa dine karşı kendi bilgisine göre değil, başkalarının bilgi ve yönlendirmesine göre tutum takınmak zorunda kalır ve onların oyuncağı durumuna düşebilir.

İşte devlet vatandaşını bu duruma düşürmemek ve ona en iyi şekilde yardım edebilmek için, mümkün olduğu ölçüde mensup olduğu dinin esaslarını ona öğretmekle yükümlüdür. Yasal düzenlemelerin bu doğrultuda yapılması önemlidir. Kaldı ki din eğitim ve öğretiminin, milli kültürün yeni nesillere aktarılması açısından da önemi büyüktür. Yetişmekte olan nesillerin nasıl, kendi dil ve tarihlerini bilmek mecburiyeti varsa, bu mecburiyet mensup olduğu toplumun inanç sisteminin bilinmesinde de olmalıdır.

Sonuç olarak, yerinde ve doğru bir şekilde verilen din eğitimi, fert ve toplum hayatında en önemli moral desteği sağlayacak ve kişiler arası ilişkileri en güzel şekilde tanzim edecektir. Ancak dinle ilgili olmayan bir takım bilgilerin, davranış şekillerinin, aşırılığa götüren tutumların ayıklanması şarttır. Eğer İslam Dini'nin yücelikleri tam anlamıyla öğrenilir ve samimiyetle yaşanırsa, o zaman dinden beklenen kişisel ve sosyal huzura kavuşulabilir.

Kaynakça:

Bühler, Charlotte. *Psychologie im Leben Unserer Zeit*, München, 1980.

Cullough, Mc Leslie. "İntihar, Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?", Çeviren: Hüseyin Peker, *On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, Samsun, 1987, (ss.105-115).

Freyer, Hans. *Din Sosyolojisi*, Çeviren: Turgut Kalpsüz, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1964.

Fromm, Erich. *Psikanaliz ve Din*, Çeviren: Şükrü Alpagut, İstanbul, 1990.

Pazarlı, Osman. *Din Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1972.

Peker, Hüseyin. *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2013.

Turhan, Mümtaz. *Kültür Değişimleri, Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1959.

Uzman, Mazhar Osman. *Tababet-i Ruhiye*, Cilt: 1, İstanbul, 1928.

